

Nr 63.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1938 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande viss omläggning av driften vid riksbankens pappersbruk i Tumba m. m.

I skrivelse till bankoutskottet den 28 april 1938 hava fullmäktige i riksbanken hemställt, att utskottet ville utverka riksdagens bemyndigande för fullmäktige att för inköp av en pappersmaskin jämte erforderlig utrustning ävensom för verkställande av utvidgning av nuvarande fabriksbyggnaden vid bruket av bankens medel använda ett belopp av förslagsvis 486 000 kronor.

Till stöd för sin framställning hava fullmäktige åberopat innehållet i en av särskilda kommitterade inom riksbanken verkställd ingående utredning i ärendet. Av berörda utredning inhämtas huvudsakligen följande:

Genom utvidgning av maskinutrustningen vore en väsentlig ökning av produktionskapaciteten vid riksbankens sedeltryckeri avsedd att äga rum inom den närmaste framtiden. Jämsides härmed aktualiserades behovet av en ökning av pappersbrukets tillverkningsförmåga. För närvarande skedde tillverkningen av sedelpapper vid riksbankens pappersbruk för hand. Erforderlig ökning av pappersbrukets tillverkningsförmåga kunde ske antingen med bibehållande av handtillverkningen eller genom införande av maskindrift. I förra fallet kunde — utan nybyggnad av brukets fabrikslokaler — erforderlig produktionsökning vinnas genom nyanställning av ett 40-tal arbetare, i förening med införande av skiftkörning i viss utsträckning. Härvid skulle emellertid uppförande av ett antal nya bostäder bliva nödvändigt. Att vid en mera tillfällig ökning av sedelbehovet en dylik personalförstärkning skulle ställa sig ekonomiskt ogynnsam vore uppenbart, även om detta förhållande bleve mera framträdande först vid en ånyo inträdande nedgång i sedelpappersbehovet och därav följande produktionsminskning. Här till komme ytterligare, att handformningen av sedelpapperet endast medgäve tillverkning av tryckark i mindre format.

Enligt vad erfarenheterna från utlandet gäve vid handen, kunde maskintillverkning av sedelpapper numera äga rum utan eftersättande av rimliga anspråk i fråga om säkerhet. På grund härav hade möjligheterna att vid riksbankens pappersbruk anskaffa en maskin för formning av sedelpapper närmare undersökts. Härvid hade — bland annat ur synpunkten av de förhållandevis låga anskaffnings- och driftkostnaderna — den för pappers-tillverkningen lämpligaste maskintypen befunnits utgöras av en s. k. rundsiebmaskin för framställning av sedelpapper i löpande banor. Denna maskintyp medgäve även tillverkning av pappersark i tillräckligt stort format. För inmontering av ifrågakvarande maskin erfordrades viss tillbyggnad till

fabrikslokalerna. Vid övergång till maskindrift vore den nuvarande arbetarpersonalen något för stor, men med hänsyn till förestående pensionering av viss personal syntes tidpunkten för övergång till maskindrift från denna synpunkt vara förhållandevis gynnsam.

Engångskostnaden för övergång till maskindrift hade beräknats till 486 000 kronor, inklusive kostnad för tillbyggnad till fabrikslokalerna. Årskostnaden skulle vid nuvarande produktionsvolym bli omkring 111 000 kronor lägre vid maskindrift än vid handtillverkning. Kostnadsskillnaden mellan maskindrift och handtillverkning minskades vid sjunkande produktion och ökades vid stigande produktion så, att den vid en årstillverkning motsvarande 20 miljoner sedelenheter kunde beräknas sjunka till cirka 35 000 kronor per år för att vid en produktionsvolym, motsvarande 50 miljoner sedelenheter, stiga till omkring 187 000 kronor per år. Dessa siffror gällde dock endast i den mån personalstyrkan kunde anpassas efter det tillfälliga behovet.

Genom övergång till maskindrift kunde sedelpapperet levereras i tryckark av lämpligt format, vilket utgjorde en väsentlig förutsättning för ett ekonomiskt utnyttjande av den nyanskaffning av maskinutrustning för riksbankens sedeltryckeri, vilken vore avsedd att äga rum. Enligt uttalanden av experter i fråga om såväl tryckeriteknik som papperstillverkning kunde med den till inköp ifrågasatta pappersmaskinen fullgott sedelpapper tillverkas.

Då sålunda enligt kommitterades mening i nuvarande läge införande av maskindrift vid riksbankens pappersbruk syntes erbjuda väsentliga fördelar, hade kommitterade ansett sig böra förorda övergång till maskindrift vid pappersbruket.

Vid fullmäktiges skrivelse var fogat bland annat ett utdrag av särskilt protokoll hos fullmäktige den 28 april 1938, utvisande att fullmäktigen *Stendahl* vid justeringen av ärendet angående utvidgning av driften vid Tumba bruk anfört följande: »Vid genomgång av till nybyggnaden hörande beräkningar förefaller det mig som om anslag till avlopp, rörledningar, värme- och belysningsanläggningar samt kontrollantarvode saknades, varför jag hemställer om bordläggning i och för justering av dessa punkter.»

Utskottet. Utskottet får erinra, att innevarande års riksdag på hemställan av utskottet i utlåtande nr 49 beslutat bemyndiga fullmäktige i riksbanken att för en kostnad av förslagsvis 277 000 kronor låta anskaffa nya maskiner för riksbankens sedeltryckeri. Den sålunda beslutade utvidgningen av sedeltryckeriets maskinutrustning avser att höja tryckeriets tillverkningskapacitet för att därigenom möjliggöra erforderlig ökning av riksbankens sedelförråd. Jämsides härmed aktualiseras emellertid, såsom fullmäktige framhållit, behovet av en höjning av pappersbrukets tillverkningsförmåga. Av den i ärendet verkställda utredningen framgår, att med bibehållande av den nuvarande handtillverkningen en erforderlig produktionsökning icke skulle kunna ernås utan betydande svårigheter och olägenheter. Enligt vad som från fullmäktiges sida meddelats utskottet, torde vidare, främst ur kontrollsynpunkt, icke böra ifrågakomma, att tillverkningen av sedelpapper helt eller delvis uppdrages åt en-

skilda pappersbruk. Det torde sålunda vara uppenbart, att den erforderliga produktionsökningen icke lämpligen kan vinnas på annat sätt än genom införande av maskindrift vid pappersbruket. Enligt utredningen skulle en dylik rationalisering åtminstone i det långa loppet ställa sig ekonomiskt fördelaktig, vartill kommer, att maskintillverkningen skulle möjliggöra tillverkning av sedelpapper i större format än som kan framställas med handmetoden. Med hänsyn till ovan angivna förhållanden har utskottet ansett sig böra tillstyrka det förslag till maskinanskaffning m. m. vid pappersbruket, som innefattas i fullmäktiges förevarande framställning. Någon anledning till antagande att pappersbrukets genom omläggningen ökade produktionskapacitet skulle komma att i någon större utsträckning utnyttjas för papperstillverkning i konkurrens på marknaden med de enskilda pappersbruken synes utskottet icke förefinnas.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må bemyndiga fullmäktige att för inköp av en pappersmaskin jämte erforderlig utrustning ävensom för verkställande av utvidgning av nuvarande fabriksbyggnad vid bruket av riksbankens medel taga i anspråk ett belopp av förslagsvis 486 000 kronor.

Stockholm den 25 maj 1938.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Ehrnberg, Berling, Holmström, Friggeråker, Bjurström**, *Nilsson* i Mölndal, *Sundvik* och *Leander*;

från a n d r a kammaren: herrar *Holmgren, Lovén, Paulsen**, *K. A. Westman, Gustavson* i Västerås, *Osberg, Eriksson* i Sandby* och *Henriksson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

